

LitLab Leesclub

Leesclub 62: Activisme & engagement

Saidjah en Adinda van Multatuli (fragment Max Havelaar)

Spelregels

In deze leesclub discussieer je met een groepje van 4 tot 6 lezers over *Tirza* van Arnon Grunberg. Je doet dat aan de hand van kaartjes met vragen over de tekst. De leesclub begint met een korte inleiding, die een van de spelers voorleest. Daarna volgen 4 rondes:

1. Ronde 1 bestaat uit 5 quizvragen over de tekst. Een van de spelers leest de vragen voor en alle spelers (inclusief voorlezer) schrijven hun antwoorden op een blaadje. Na het omdraaien van de laatste vraag verschijnen de juiste antwoorden in beeld. Daarna berekent iedereen zijn score.
2. Ronde 2 is een algemeen vragenrondje over de tekst: de spelers benoemen om de beurt wat ze onduidelijk vonden en proberen samen een antwoord te vinden. Als de grootste onduidelijkheden opgelost zijn, begint ronde 3.
3. Degene met de meeste goede antwoorden op de quizvragen mag als eerste een kaartje van de discussievragen omdraaien van een stapel naar keuze. Hij of zij geeft antwoord op de vraag, waarna de rest mag reageren. Vervolgens kiezen de overige spelers om de beurt een kaartje van een van beide stapels. Als een discussievraag herhaalt wat eerder in het gesprek al aan bod gekomen is, mag de speler die aan de beurt is een volgende kaart omdraaien. Dit gaat zo door totdat alle kaartjes omgedraaid zijn.
4. Aan het einde van de discussie komen de spelers samen tot een oordeel over de tekst. In ronde 4 geven ze een oordeel uitgedrukt in sterren en motiveren zij hun keuze.

Deze leesclub werd ontwikkeld door de redactie van LitLab, een digitaal laboratorium voor literatuuronderzoek op de middelbare school. Ga voor meer lesmateriaal naar www.litlab.nl. Een docentenhandleiding en een didactische verantwoording van deze werkvorm zijn beschikbaar via www.litlab.nl/docenten.

Deze leesclub is gratis beschikbaar onder de Creative Commons licentie 'Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 4.0 Internationaal'.

Inleiding

Neen, Minister van Koloniën, neen, Gouverneurs-generaal in ruste, niet dàt hebt ge te bewyzen! Ge hebt te bewyzen dat de bevolking niet mishandeld wordt, onverschillig of er sentimentele Saïdjahs onder die bevolking zyn. Of zoudt ge durven beweren buffels te mogen stelen van lieden die niet beminnen, die geen droefgeestige liedjes zingen, die niet sentimenteel zyn?

In bovenstaand fragment spreekt de auteur Multatuli rechtstreeks tot de koloniale machthebbers in de 19e eeuw. Nederlands-Indië, zoals Indonesië toen heette, was toen een kolonie van Nederland. Multatuli doet deze oproep aan het einde van een droevig verhaal over de jonge Saïdjah en Adinda, waarin zowel hun liefde als het onrecht dat hen is aangedaan centraal staat.

Saïdjah en Adinda is een zogenaamde raamvertelling, een verhaal binnen een verhaal (en dat grotere verhaal is dan 'het raamwerk'). Hier is het raamwerk de beroemde roman *Max Havelaar* van Multatuli uit 1860. In dit verhaal laat Multatuli zien hoe de lokale bevolking in Nederlands-Indië het vrijwel steeds aflegt tegen degenen die de baas over hen zijn. *Saïdjah en Adinda* vertelt het liefdesverhaal van twee opgroeiende kinderen in twee families. Die twee families overkomt precies hetzelfde: zodra ze iets van welvaart kennen dankzij de buffel waarmee ze hun land kunnen bewerken, wordt die hen afgenomen, met fatale gevolgen.

In deze leesclub discussieer je over de verhouding tussen verhalen en werkelijkheid, het onrecht en geweld in het koloniale verleden van Nederland, en het activistische schrijverschap van Multatuli.

Ronde 1: Quiz

Draai de 5 kaartjes met quizvragen een voor een om en noteer allemaal het antwoord op een blaadje.

Ronde 2: Vragenrondje

Wat vond je onduidelijk in *Saïdjah en Adinda*, wat begreep je niet zo goed? Formuleer om de beurt een vraag over de tekst en probeer samen tot een antwoord te komen.

Ronde 3: Discussievragen

De speler met de meeste goede antwoorden op de quizvragen mag als eerste een kaartje omdraaien van een van de twee stapels met discussievragen.

Ronde 4: Oordeel

Geef *Saïdjah en Adinda* samen een waardering uitgedrukt in sterren. Beargumenteer vervolgens jullie keuze. Wat vonden jullie goed en wat juist minder goed? Heeft de discussie jullie individuele oordeel veranderd, en zo ja, hoe? Probeer voorbeelden en argumenten te halen uit jullie reacties op de discussievragen.

Quizvraag 1

Waarvan redt een van Saïdjahs buffels hem?

LitLab

Quizvraag 2

Welke vaardigheid leert Saïdjah onderweg naar de grote stad?

LitLab

Quizvraag 3

Steeds komt dit zinnetje terug: 'dit verhaal is eentonig'. Waarop doelt de schrijver?

LitLab

Quizvraag 4

Wie neemt de buffels van beide families af?

LitLab

Quizvraag 5

Hoe houdt Adinda de tijd bij voor de terugkeer van Saïdjah?

LitLab

Antwoorden

1. Een tijger.
2. Hoeden vlechten.
3. Het steeds weer afpakken van de buffels.
4. Het inlandse hoofd, die namens de Nederlanders de lokale leiding heeft.
5. Ze kerft strepen in een rijstblok bij elke volle maan.

LitLab

Feest der herkenning? 1/8

Saidjah heeft een hechte band met zijn buffels. Heb je zelf wel eens een band met een dier opgebouwd? Hoe verschilt jouw omgang met dieren van Saidjahs band met zijn buffels?

Feest der herkenning? 2/8

Waarin verschilt de liefde tussen Saidjah en Adinda van relaties tussen jongeren nu? Zie je ook overeenkomsten?

Feest der herkenning? 3/8

Saidjah laat zijn familie en vertrouwde omgeving achter om hard te gaan werken voor een bepaald doel. Ken je zelf mensen in onze eigen tijd die hun familie (moeten) verlaten voor werk, en wat zou jij zelf doen in hun situatie?

Feest der herkenning? 4/8

Telkens pakken de lokale vorsten de buffels van de boeren af, waardoor zij in de ellende worden gestort. Toch heeft ook Saidjah het doel weer nieuwe buffels te kopen. Waarom vind je dat wel of niet begrijpelijk?

Feest der herkenning? 5/8

Voordat Saidjah naar de stad trok, was hij daar nog nooit geweest. Wat zijn volgens jou de voor- en nadelen van een nieuwe, onbekende plek?

Feest der herkenning? 6/8

In het verhaal worden veel Maleise woorden gebruikt. Wat is het effect daarvan op jou, en waarom denk je dat de schrijver hiervoor koos?

Feest der herkenning? 7/8

Door het boek heen is de auteur nadrukkelijk aanwezig, hij spreekt de lezer direct aan. Dit gebeurt bijvoorbeeld ook in het citaat aan het begin van de inleiding. Ken je zulke aansprekingen uit eerdere boeken die je hebt gelezen? Wat is het effect ervan?

Feest der herkenning? 8/8

Welke elementen uit het verhaal van Saidjah en Adinda vind je geloofwaardig? Welke niet? Onderbouw je antwoord.

Feest der
herkenning? 3/8

Feest der
herkenning? 2/8

Feest der
herkenning? 1/8

Feest der
herkenning? 6/8

Feest der
herkenning? 5/8

Feest der
herkenning? 4/8

Feest der
herkenning? 8/8

Feest der
herkenning? 7/8

Stof tot nadenken? 1/8

Maleis was de voertaal tussen Nederlanders en de lokale bevolking. Dat Saïdjah deze taal nog niet spreekt, is voor de heer die hij tegenkomt reden hem aan te nemen: 'Want te Batavia heeft men gaarne bedienden die nog geen maleis spreken en dus nog niet zo bedorven zyn als anderen die langer in aanraking waren met de europese beschaving.' Wat zou hij bedoelen met 'bedorven'?

Stof tot nadenken? 2/8

In het verhaal staan twee liedjes die Saïdjah zingt. Hoe zouden die kunnen bijdragen aan wat de auteur aan het eind van het hoofdstuk het 'idealiseren' van Saïdjah en zijn liefde noemt?

Stof tot nadenken? 3/8

In het slot van het verhaal staat: 'Ik weet en kan bewyzen dat er veel Adinda's waren en veel Saïdjah's, en dat, wat verdichtsel [= een verhaal] is in 't byzonder, waarheid wordt in 't algemeen.' Een roman, hoewel verzonnen, kan ook de waarheid vertellen. Kun je uitleggen hoe dat werkt, op basis van het verhaal van Saïdjah en Adinda?

Stof tot nadenken? 4/8

Roept Multatuli alleen op tot rechtvaardigheid voor jonge, hardwerkende mensen als Saïdjah en Adinda, of juist niet? Welk antwoord geeft de auteur zelf op deze vraag, en wat denk jij?

Stof tot nadenken? 5/8

Wanneer Saïdjah de opstandelingen heeft gevonden wordt hij gedood, net als zij. 'Ik heb 't slot der geschiedenis van Saïdjah korter gemaakt, dan ik had kunnen doen wanneer ik lust gevoeld had in 't schetsen van iets akeligs', schrijft de auteur. Waarom denk je dat hij hiervoor kiest?

Stof tot nadenken? 6/8

Na het doden van de opstandelingen klonk er 'gejubel' in de hoofdstad Batavia, en beloont de Nederlandse koning de 'heldenmoed' van het leger. Is dat logisch, of niet? Betrek in je antwoord de perspectieven van de lokale bevolking en die van de Nederlanders.

Stof tot nadenken? 7/8

Lees nogmaals het citaat aan het begin van de inleiding. Wat denk je dat de auteur wil bereiken met deze oproep?

Stof tot nadenken? 8/8

Multatuli wilde in 1860 een menselijker koloniaal beleid om de leefomstandigheden van de lokale bevolking te verbeteren. Maar hij wilde niet dat Indonesië onafhankelijk zou worden. Dat gebeurde pas na een bloedige oorlog, 89 jaar later. Wat zouden Saïdjah en Adinda zelf hebben gevonden, denk je?

Stof tot
nadenken? 3/8

Stof tot
nadenken? 2/8

Stof tot
nadenken? 1/8

Stof tot
nadenken? 6/8

Stof tot
nadenken? 5/8

Stof tot
nadenken? 4/8

Stof tot
nadenken? 8/8

Stof tot
nadenken? 7/8